Illés György

Benjámin László vérző zászlói

Az *Új Írás* 1961. évi kilenc számából ötben szerepelt a költő, két alkalommal három, illetve négy versével, egyszer pedig egy prózában írt emlékezéssel. Ily módon az *Új Írás* arculatát meghatározó egyik legfontosabb költő lett. Benjámin műveinek közlése az *Új Írás* második évfolyamában is folytatódott és egészen júniusig minden számban jelen volt. Ekkor azonban a költő publikációinak sorozata hirtelen megszakadt.

Erről azonban nem a szerkesztők tehettek. Benjámin László addig megjelenő verseit a kitaszítottság nehéz éveiben írta. Az irodalmi s olvasói közvélemény eleinte nagy érdeklődéssel, együttérzéssel fogadta őket, de ahogy mind több vált közülük ismertté, egyre jobban felébredt az igény a költő legújabb versei iránt. Ő maga is mindinkább érezte, hogy friss, aktuális megnyilatkozásait várják, sőt sürgetik az olvasók. 1962 első napjaiban már jelezte az *Új Írás*-nak, hogy hozzákezdett egy hosszabb költeményhez, mellyel felelni akar mindenkinek. A szerkesztők bárhogy is faggatták, csak szűkszavú, tartózkodó megjegyzéseket tett. Apámék annyit tudtak vagy inkább csak sejtették, hogy számvetésre, kritikai vizsgálódásra készül. Egész életét, sorsát, írói és politikai-közéleti tevékenységét tekinti át, szoros összefüggésben a társadalom, a nemzet útjának értékelésével. Kíméletlenül szembe akar nézni a tragikus konfliktusokkal, bűnökkel is. Egyéni és közösségi számadás alapján kívánja mérlegelni az újrakezdés és folytatás lehetőségeit és útját-módját.

1962 elején szinte hétről-hétre megígérte, hogy elküldi művét, ezt a bizonyos hosszabb költeményt, de a szerkesztők biztatása ellenére sem érkezett meg. Végül egy nagy alakú füzetből kitépett lapra, ceruzával írt levél kíséretében küldte el versét, mely *Vérző zászlók alatt* címmel jelent meg a márciusi számban. Soraiból érezhető volt, hogy vívódva töpreng, küszködik, kínzó belső nyugtalanság lett úrrá rajta. Az ötvenes évek mellőzöttségét nem tudta feldolgozni, talán a kelleténél is szigorúbban értékelte önmagát. Mindenesetre nagy problémát jelentett a költemény közzététele. A szerkesztőknek számolniuk kellett, hogy ellenérzést,

sőt haragot gerjeszthet felsőbb körökben és az olvasók egyes rétegeiben. Hiszen ilyen strófák voltak benne.

Hős énekek kürtje, legendák
ideje támadt fel, csuda kor,
sorozatban készül a nagyság,
csak ember süllyedt el valahol,
kileheli égi parancsát
az égő csipkebokor.
Egyenlőség? Szabadság?
Vakfegyelem és protokoll.

A magasba a mély beleszédül?
mindenki mindenkit elárul,
divide et impera? – végül
az aljasságig belegyávul,
aki a törvény fölé ül,
aki a törvény alá hull.

Az *Új Írás* szerkesztői kérték, folytassa, írjon újabb verset. Benjámin meghallgatta őket. – Gondolkodom tovább… – mondta rezignáltan. – Majd ha sikerül, úgy és azzal befejeznem a verset, amivel egyetérthetek. Dolgozom rajta. Elégedjetek meg ennyivel.

Ki tudja, hogy megjelent verseinek miféle visszhangja jutott el hozzá? Miért törtek rá újra és újra a múlt keserűségei? Annyi bizonyosnak látszott, hogy gyötrődik, vívódik. Az *Új Írás* szerkesztői úgy szerették volna segíteni a vers megjelenését, hogy felkérték a lap barátait, hogy szóljanak a Benjámin versekről. Végül Tóth Dezső irodalomtörténész írt elemző esszét (*Benjámin László verseiről címmel*), s adott hangot fenntartásainak. Aztán – felső utasításra – még a szerkesztőség is fűzött hozzá megjegyzéseket. Ez sem volt elég. Szecsődi László, az MSZMP tudományos és kulturális osztályának akkor helyettes vezetője arra utasította apámat, hogy a *Vérző zászló alatt* még a „kritikákkal koszorúzott" anyagokkal sem jelenhet meg semmilyen antológiában.

Az 1962. márciusi szám megjelenése után, ahogy minden hónap elején *Új Írás* est volt a Százéves étteremben. Ekkor ünnepelték az *Új Írás* megindulásának első évfordulóját. Apám rövid pohárköszöntőt mondott. Pándi Pál pedig körözni kezdte a márciusi folyóiratszámot a jelenlévők között. Felkérte őket, hogy írják alá

nevüket a borító hátsó lapjára, és adják kézről-kézre. A társaságból aláírta: Garai Gábor, Örkény István, Karinthy Ferenc, Aczél György, Illés Lajos, Farkas László, Juhász Ferenc, Vas István, Lengyel József, Mesterházi Lajos, Diószegi András, Csontos Gábor, Salamon Magda, Buda Ferenc, Bede Anna, Nagy László, Király Zoltán, Kónya Lajos, Dalos György, Váci Mihály, Kis Ferenc, Demény Ottó, Koczkás Sándor, Molnár Géza. A névsor azonban nem teljes. Nem mindenki írta alá, aki a találkozóra eljött. Lehetséges, hogy már akadtak, akik időközben hazamentek. Naplója tanúsága szerint jelen volt még Fodor András. Ő megemlít más résztvevőket is: Illés Béla, Németh Lajos, Köpeczi Béla, Rényi Péter. Apám úgy emlékezett, hogy eljött még Veres Péter, Tamási Áron, Tímár Máté és Gerelyes Endre is.

Szembetűnő, hogy hiányzott Benjámin László. Éppen az a költő nem jött el, akinek a márciusi számban publikálták két feltűnést keltő és kiváltó versét. (A másik egy 1955-ös, addig nem publikált vers volt.) Az *Új Írás* munkatársai felfigyeltek ugyan távolmaradására, de akkor még nem sejtették, hogy hamarosan elvesztik a költőt. Kaptak tőle még új verseket, köztük az olvasók körében népszerűvé vált *Vadaskerti úttól a Kálvin térig* című, mely külföldön is visszhangot váltott ki. E költeményei az áprilisi és a májusi számokban jelentek meg. Látszólag nem történt semmi egy ideig, de a költő szerkesztőségi látogatásai megritkultak, és végül teljesen elmaradtak. Új kéziratokat – kérések ellenére – nem küldött. A *Kortárs* lett legfőbb fóruma, majd később hivatalosan is a folyóirat munkatársainak sorába lépett.